

Секція 5. Кіберзлочинність як новітній виклик сучасності

УДК 658.5: 338.242.2

Вівчар О. І.

к.економ.н., доцен, доцент кафедри
економічної безпеки та фінансових
розслідувань ЮФ ТНЕУ

ПРАГМАТИЗМ СИСТЕМОЇ ОЦІНКИ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ЧИННИКІВ ЯК РЕГУЛЯТОРА СТРУКТУРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних трансформаційних умовах підвищення рівня ризиків ведення бізнесу вимагає від суб'єктів господарювання ефективного формування середовища економічної безпеки, визначення та попередження основних факторів впливу на їх безпеку. Слід зазначити, що соціогуманітарні чинники проявляються в соціальних цінностях і настановах, пріоритетах, національних традиціях, що впливають на діяльність підприємств. В таких умовах функціонування найбільш помітні зміни відбуваються в соціогуманітарній складовій економічної безпеки підприємств.

Вважаємо за доцільним акцентувати, що у структурі механізму управління соціогуманітарних чинників економічної безпеки підприємств слід виокремити такі підсистеми: підсистема самозабезпечення необхідних параметрів соціальної взаємодії і розвитку підприємств; підсистема державного регулювання стану соціальної безпеки підприємницьких структур [2].

З практичної точки зору зазначаємо, що соціогуманітарну компоненту економічної безпеки підприємств мають бути покладені такі принципи як: розвиток інноваційного потенціалу соціогуманітарної сфери, результатом якого є забезпечення в ній позитивних змін; прогнозування попиту і стратегії управління структурою розширеного відтворення інноваційного потенціалу соціогуманітарної сфери; формування інноваційної корпоративної культури та внутрішньо конкурентного середовища; розвиток інфраструктури взаємодії соціогуманітарної сфери з промисловістю, бізнесом; диверсифікація джерел фінансування всіх складових сталого розвитку; створення адаптивної системи управління сталим соціально-економічним розвитком [4].

Звертаємо увагу на те, що дієвість чинників, які обумовлюють розвиток соціогуманітарного простору, виражається у їх системній взаємодії, а їх системний вплив у взаємодії і взаємозв'язку між собою є комплексним, що розвивається за об'єктивними законами. Специфічна система, яка включає як соціогуманітарний простір, так і фактори його формування, має потужні зворотні зв'язки, в результаті чого сам простір виступає потужним чинником розвитку і розміщення підприємств. Роль соціогуманітарних факторів економічної безпеки підприємств є провідною, оскільки саме соціально-гуманітарні процеси, які протікають у цьому просторі, є основним чинником формування головної продуктивної сили – працівника, як виробника та споживача матеріальних і духовних благ. Так, соціогуманітарний і

економічний простори є середовищами, у яких відбуваються відповідно взаємопов'язані процеси матеріального та духовного виробництва, що складають сумісно основу життя суспільства.

У контексті досліджуваної проблематики можна стверджувати, що основними проблемними аспектами управління соціогуманітарними чинниками економічної безпеки підприємств є наступними: високий рівень тіньової зайнятості; велика кількість економічно неактивного населення працездатного віку; відставання якості робочої сили від потреб сучасної економіки; дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили практично за всіма групами професій; суттєвий рівень безробіття серед молоді; низький рівень підприємницької ініціативи громадян [3].

В таких умовах функціонування важливим статистичним аспектом є те, що частка соціальної сфери у ВВП, тим більшою є і власне величина ВВП, в тому числі на душу населення. Підтвердженням цього є дані, приміром, Норвегії, Швеції, США та інших країн, де соціальна сфера стала великим сегментом економіки, а скажімо, сумарна частка транспорту, зв'язку, торгівлі, побутових послуг і послуг соціально-культурного призначення досягли 74% ВВП і 75% загальної чисельності зайнятих [5].

Неможливо залишити поза увагою те, що найбільше поширення в системах національних спостережень рівня соціальної безпеки підприємств отримали такі показники: рівень зайнятості населення, рівень (норма) безробіття, мінімальна погодинна заробітна плата, питома вага зайнятих, що отримують плату на рівні неоподаткованого мінімуму, індекс людського розвитку (тривалість життя, рівень освіти, реальний ВВП на душу населення, у тому числі за паритетом купівельної спроможності), розрив між прибутками 10 % найприбутковіших і 10 % найменш прибуткових груп населення тощо.

Однак неможна упустити той факт, що пороговим значенням показників соціальної безпеки є такі: частка в населенні громадян, що мають прибутки нижче прожиткового мінімуму, – 7 %, тривалість життя – 70 років, розрив між прибутками 10 % найприбутковіших і 10 % низькоприбуткових груп населення – 8 разів, граничне значення за рівнем безробіття – 10-12 %. Обсяг ВВП на душу населення – 50 % середнього по “сімці” і 100 % середньосвітового показника ВВП [1].

Вважаємо, що в якості практичного механізму з метою удосконалення структури економічної безпеки підприємств визначити чотири вектори: вектор розвитку – це забезпечення сталого розвитку підприємств, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів соціогуманітарного простору; вектор безпеки – це забезпечення гарантій безпеки держави, підприємств та працівників, захищеності інвестицій і приватної власності; вектор відповідальності – це забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах; вектор гордості – це забезпечення взаємної поваги та толерантності у виробничо-економічних процесах та суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт, а також забезпечення у підприємницькій діяльності охорони здоров'я.

Реалізація вказаних напрямів в системі економічної безпеки підприємств вимагає імплементації інструментальних засобів соціогуманітарного впливу, як: подальший розвиток культури, науки і широке впровадження інноваційних відносин в соціальній сфері, – випереджаючий розвиток інформаційних технологій та інфраструктурних галузей соціогуманітарного простору; удосконалення системи освіти, підготовки та перепідготовки висококласних кадрів для потреб економіки; оптимізація розвитку сфери охорони здоров'я, державного і недержавного соціального страхування, посилення соціальної роботи з групами соціального ризику; соціальне партнерство, підтримка молоді, материнства й дитинства, формування здорового образу життя та боротьба з негативними соціальними явищами; підтримка підприємств реального сектору економіки соціально-культурних потреб працівників; розвиток міждержавного співробітництва та міжнародної економічної і культурної інтеграції, налагодження тісних соціально-гуманітарних зв'язків з Євросоюзом та країнами СНД. Запровадження та підвищення дієвості цих заходів соціогуманітарного впливу дозволить досягнути високоякісних структурних зрушень у функціонуванні підприємств реального сектору економіки, сприятиме зміцненню позицій України на світовій арені, як демократичної та високорозвиненої в економічному і соціальному відношенні держави [6].

Пріоритетним завданням на сьогодні в розвитку соціогуманітарного простору є пошук тих управлінських інструментів, які дозволять в межах можливого цілеспрямовано впливати на зміни, часто стихійного характеру, забезпечувати бажаний вплив на динаміку розвитку і формування структури економічної безпеки підприємств. Відчутним регулятивним інструментом соціального поведіння суб'єктів соціогуманітарних відносин має стати оновлене правове поле країни, яке має сформулювати правила поведінки численних груп, з яких поступово формується новий соціогуманітарний простір України за нормами відкритого суспільства європейського вектору розвитку.

Підсумовуючи, наголосимо, що основними пріоритетними напрямами економічної безпеки підприємств є стратегічні напрями розвитку соціогуманітарної сфери в цілому, її окремих галузей підприємницьких структур, що мають стати головним чинником формування сталого розвитку в країні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вівчар О. І. Соціальна безпека: [Навчальний посібник] / О. І. Вівчар, А. П. Колесніков – Тернопіль: ФО-П Шпак В. Б., 2015 – 146 с.
2. Вівчар О. І. Домінуючі тенденції та сучасні проблемні аспекти соціогуманітарного чинника економічної безпеки підприємницьких структур / О. Вівчар, Г. Ціх Г. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [“ОСББ: досвід, виклики, перспективи”] – ТНТУ імені Івана Пулюя – Тернопіль, 30 січня 2017 року – С. 47-48 .
3. Іваницька М. М. Гуманітарний розвиток і гуманітарна політика держави. / М. М. Іваницька // Збірник наукових праць ВНАУ. – Серія: Економічні науки – №4 (81) – 2013 – С. 296-308.
4. Куценко В. І. Стратегія сталого розвитку кризь призму соціогуманітарної сфери / В. І. Куценко // Вісник Національної академії наук України. – 2012. – № 1. С. 79-88.

5. Петренко К. В. Принципи та фактори регулювання соціогуманітарного розвитку депресивного регіону / К. В. Петренко // Проблеми економіки. – № 2, 2013 – С.127-131.
6. Чернюк Л. Г. Системна трансформація простору та її прояв як регулятора структури продуктивних сил / Л. Г. Чернюк, Т. В. Пепа // Збірник наукових праць ВНАУ. – Серія: Економічні науки. – №4 (81), 2013 – С.296-308.

УДК 343.97

Карапетян О. М.

к.економ.н., доцент кафедри
економічної безпеки та фінансових
розслідувань ЮФ ТНЕУ

Скакун Т. О.

студентка, ЮФ ТНЕУ

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ ТА ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ

Сучасними викликами та актуальними проблемами сучасності є підвищення рівня кібербезпеки в Україні.

Аналіз національного законодавства у сфері протидії кіберзлочинності показав, що в Україні не визначено ряд таких ключових понять як: кіберзлочинність, кіберзлочинець, кіберпростір, кібербезпека, кіберзахист.

Разом з тим, застосовується диверсифікація дефініцій часто-густо не погоджених між собою. Так, в Законі України «Про основи національної безпеки України» згадуються «комп'ютерна злочинність» і «комп'ютерний тероризм», причому жоден з цих термінів не має свого визначення в даному нормативному документі [1]. У Законі України «Про боротьбу з тероризмом» не прописуються ключові поняття, зокрема «комп'ютерний тероризм». У рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» кібербезпека розглядається в контексті необхідності розробки і впровадження національних стандартів і технічних регламентів застосування інформаційно-комунікаційних технологій, гармонізованих з відповідними європейськими стандартами, в тому числі відповідно до вимог ратифікованої Верховною Радою України Конвенції про кіберзлочинність [2].

У Доктрині інформаційної безпеки України затвердженої указом Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017 згадуються «комп'ютерна злочинність» і «комп'ютерний тероризм», проте відсутні пояснення або посилання на такі пояснення. Крім того, в Доктрині згадуються і «кібератаки» без визначення терміну. Отже, можна констатувати, що національна нормативно-правова база в сфері інформаційної (кібернетичної) безпеки має суттєві недоліки [3].

Підґрунтям щодо кіберзлочинів є передбачені кримінальним законом суспільно небезпечні діяння і закріплені в окремому розділі XVI «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів),